

Acco mag wel in de Hallen, maar de Hallen willen niet in Acco (foto Karel De Weerd)

Herstructurering binnen Acco Aandeel zonder stemrecht?

Het meest verspreide aandeel onder de studentenbevolking in Leuven is zeker het Acco-aandeel. Bijna elke aandeelhouder is immers een (oud)student. Naast dit specifieke aandeelhouder-schap door studenten, hebben studenten ook inspraak in Acco. Het is echter niet zeker of de studenteninspraak, die tot nu toe door Sociale Raad wordt waargenomen, zal blijven bestaan na de komende herstructurering.

Elke student kent wel de jaarlijkse tocht op zoek naar cursussen. Hierbij wordt de meest gevolgde wegwijzer reeds tweevoudig jaar naar de coöperatieve vennootschap Acco. Rond het einde van de jaren vijftig werd deze vennootschap vanuit een groeiende vraag naar meer handelbare en goedkope cursussen door studenten opgericht. De studenteninspraak wordt verzekerd door de aanwezigheid in de Raad van Bestuur van vijf stemgerechtigde studentenafgevaardigden uit Sociale Raad. Zij vormen een minderheid op een totaal van twaalf stemgerechtigde leden. De zeven overige leden zijn oud-studenten. Tevens kan elke student aandeelhouder worden en verwerft zo het recht op prijsverminderingen en inspraak in de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders. Té weinig studenten maken echter gebruik van dit laatste recht.

Vanaf het begin verzorgde Acco een sociale functie in het Leuvense, echter zonder deel uit te maken van de universitaire sociale sector. Acco krijgt dus geen overheids subsidies. Tot nu toe is er dan ook nog geen cent van de universiteit naar Acco gestroomd, ook al zorgt deze laatste elk jaar weer voor het studiemateriaal van het merendeel van de studenten. Misschien is

het wel tijd dat de KU Leuven hier haar verantwoordelijkheid durft op te nemen.

Recessie

De snelle groei van Acco in de beginjaren deed weinig vragen rijzen over de interne structuur van het bedrijf. Zo werkte men jarenlang met de structuren van de studentenkursusdienst waaruit Acco ontstaan is. Pas einde jaren tachtig werden deze structuren ten gevolge van de economische recessie in vraag gesteld. Er moest iets veranderen.

De eerste reorganisatiegolf startte in augustus 1989. De belangrijkste punten waren het aantrekken van een nieuwe algemeen directeur, de informatisering van de boekhouding en het verminderen van de personeelskosten. Jef Heldens, de nieuwe algemeen directeur, kreeg de taak om de reorganisatie door te voeren. Eén van de veranderingen bestond uit het opstarten van een analytische boekhouding. Dit verliep echter niet zonder problemen. Zo beschikt men pas sinds kort over gedetailleerde informatie. In de meeste afdelingen werd bovendien het personeelsbestand gedurende de laat-

vervolg op pag.9

De visie van Europa op onderwijs Geen gezeik, iedereen rijk!

Enkele maanden geleden publiceerde de Europese Commissie het 'Memorandum over Hoger Onderwijs in de Europese Gemeenschap'. Dit document wordt momenteel bediscussieerd binnen de studentenbeweging, die in de komende twee weken een drietal debatten rond dit memorandum organiseert.

Onderwijs ligt aan de basis van de sociale, politieke, economische en culturele verworvenheden van onze maatschappij. Onderwijs is bovendien, sinds de ratificatie van het Verdrag van de Rechten van de Mens, een elementair mensenrecht. Het recht op vrijheid van onderwijs wordt tevens in de Grondwet gegarandeerd. De 'demokratisering van het onderwijs' is dan ook belangrijk om elk individu de kans te geven zich te ontplooiën.

Een document als het 'Memorandum over Hoger Onderwijs in de Europese Gemeenschap' dat de rol van het hoger onderwijs in de verschillende lidstaten belicht, is dan ook van uitzonderlijk belang, zeker wanneer dat document afkomstig is van de Europese Commissie zelf. Het is dan ook een regelrechte ramp te moeten vaststellen dat in dit document alle emancipatorische, cultuur-innoverende of sociale aspecten van het onderwijs over het hoofd worden gezien. Het onderwijs in het Europa na Maastricht wordt immers ondergeschikt aan de economische ontwikkelingen. De 'demokratisering van het onderwijs' komt in het document niet aan bod. Onderwijs wordt gezien als het opleiden van studenten voor een arbeidsmarkt en niet het verschaffen van een brede vorming. Zo wordt de mens hierleed een functioneel onderdeelje van het productieproces.

tussentitel

De toon van het memorandum wordt reeds op de eerste pagina gezet wanneer de commissie de noodzaak van hoger onderwijs toelicht: "Het welslagen van de interne markt staat of valt met de beschikbaarheid van mensen met de nodige kennis, om over de nationale en culturele grenzen heen te opereren. Een Europese dimensie van het hoger onderwijs wordt als een praktische economische

noodzaak beschouwd". Het Europees Memorandum valt verder uiteen in twee grote delen. In een eerste deel worden de groeiende behoeften in de Europese gemeenschap onderzocht. Een tweede deel bevat vooral de te nemen beleidsmaatregelen om aan die nieuwe behoeften tegemoet te komen.

"De uitdaging van de wetenschap en technologie staat centraal bij het concurrentievermogen van Europa en de economische vooruitgang en verlangt van Europa een voortrekkersfunctie, niet alleen bij het scheppen van nieuwe kennis maar ook bij de verspreiding daarvan en de toepassing op het economisch leven." De groeiende behoefte aan onderwijs heeft dus alles te maken met de economische ontwikkeling van Europa. Wetenschappelijk onderzoek moet hierbij ten dienste staan van de industrie. Onder de kop 'De onderzoekstaak van het hoger onderwijs' kan men dan ook het volgende lezen: "de welvarende economieën van dit moment zijn gebaseerd op het vermogen relevant onderzoek en ontwikkeling te verrichten en de resultaten daarvan snel toe te passen op de productie, de distributie en de verkoop. Het relatieve aantal mensen dat zich in Europa met research bezig houdt is kleiner dan dat bij zijn belangrijkste concurrenten op de wereldmarkt (art. 22)."

Mosterd

Over het verrichten van vrij, onafhankelijk en fundamenteel wetenschappelijk onderzoek wordt hier in alle talen gezweven. Op die manier worden ontwikkelingen die niet direct economisch toepasbaar zijn of die industrieel niet interessant zijn — zoals de ontwikkeling van milieuvriendelijke landbouwtechnieken die min-

der landbouwchemicaliën nodig maken en dus minder opbrengen — als onbelangrijk beschouwd. Economie als middel om iedereen een 'goed leven' te garanderen wordt hier tot doelstelling op zich herleid.

Ook in het tweede deel van het memorandum waaraan aantal beleidslijnen worden voorgesteld, komt die economistische redenering telkens terug. Het verhogen van de toegang tot het hoger onderwijs — een eis die de studentenbeweging al jaren nastreeft als middel tot de democratisering van het onderwijs — wordt ook in dit memorandum onderschreven, maar dan wel vanuit een totaal ander perspectief.

Ten gevolge van de vooruitgang in de technologie en de toepassing daarvan in het economisch leven moet de toegang tot het hoger onderwijs vergroot worden. De studenten moeten dan natuurlijk wel die richtingen kiezen die het interessantst zijn voor onze industrie. "Een nadere bestudering van de toegang door de regering bij het reguleren en het verdelen van de kansen in het hoger onderwijs is in deze context noodzakelijk." Leidraad bij deze regulering moet natuurlijk de situatie op de arbeidsmarkt zijn.

Fleksibiliteit en uitwisseling tussen de verschillende onderwijsinstellingen is nodig om de Europese markt beter te dienen. Het memorandum schuift hier het studiepuntstelsel als oplossing naar voor. Meteen weten we waar Coens zijn mosterd voor zijn studiepuntstelsel haalde.

vervolg op pag. 2

Voor wie ook maar een beetje geïnteresseerd is in Onderwijsproblematiek, is het debat van Kringraad een must. Lees onze artikelen op pagina 2 en 3.

- 'Objektief'.....9
- Tegen 24 november 1992 wil het Objektief 479.917 handtekeningen ingezameld hebben. Evenveel als de Belgische ekstrem-rechts partijen één jaar geleden behaalden.
- Debat.....5
- De legerdienst wordt zo goed als zeker opgedoekt. Het einde van een tijdperk is in zicht. Maar het lijkt erop dat een beroepsleger toch niet echt zal leiden tot één en al 'peis en vree'.
- Europa en het onderwijs.....3
- Serie Sociale Onzekerheid?.....4
- Kultuurbonnet.....6
- Betoging tegen racisme.....8
- 500 jaar uitbuiting.....8

GROEP T INGENIEURS MET VISIE

INDUSTRIËLE HOGESCHOOL LEUVEN

Campus Blauwput • Vuurkruisenlaan 4 • 3000 Leuven • Telefoon 016 230850 • Telefax 016 228343

Nieuwe nota over Erasmusstudenten Rechten, L&W en de anderen

Vorige maand presenteerden Jan De Vuyst, directeur Studentenvoorzieningen, en Annick Verbraeken een nota aan de Raad voor Studentenvoorzieningen en aan de Erasmuskoördinatoren betreffende de populaties Erasmusstudenten van de academiejaren '89-'90 tot en met '90-'91. In deze nota worden de Leuvense Erasmusstudenten van de drie laatste academiejaren onderling vergeleken.

Parameters hierbij zijn land van bestemming, fakulteit, toegekende Erasmusbeurs, inschrijvingsstatuut, geslacht en sociale herkomst. In de nota worden de gegevens meestal zonder veel commentaar naast elkaar geplaatst. Het was immers enkel de bedoeling om, na de uitgebreide nota's van de laatste twee jaren, "jaarlijks een beperkt 'boordinstrumentarium' te beschouwen om zo zicht te houden op de belangrijkste ontwikkelingen binnen de studentengroep". Deze nota dient volgens de auteurs dan ook beschouwd te worden als een tussentijds rapport, waarop binnen een paar jaar een meer uitgebreide studie kan volgen.

Net als vorig jaar werd bij de dataverzameling enkel gebruik gemaakt van de gegevens van de Centrale Diensten, ondermeer belast met de registratie van Erasmusstudenten. Het jaar daarvoor steunde men echter ook op gegevens van de studentenkringen. Het bleek toen dat de kringen vaak het best op de hoogte waren. De Vuyst vermoedde vorig jaar dat de Centrale Diensten niet over alle informatie beschikten. Zijn twijfels steunde hij onder andere op het feit dat er officieel slechts vier studenten zonder beurs vertrokken waren. Uit de nieuwe nota blijkt dat er nog steeds maar acht studenten zonder beurs afreisden, terwijl het totale aantal geregistreerde Erasmus'inen steeg van 296 naar 399. Dit geringe aantal beurslozen zou erop kunnen wijzen dat de Centrale Diensten wel altijd niet over alle gegevens beschikken.

Erasmianen

In een telefonisch gesprek verklaarde De Vuyst echter dat hij zijn werkwijze van vorig jaar heeft aangehouden omdat uit zijn controles bleek dat de Centrale Diensten nu wel voldoende geïnformeerd zijn. De problemen van de vorige jaren bij de dataverzameling noemde hij 'kinderziekten'. Ook toestanden zoals het 'wischen' van beurzen (studenten die met een beurs van iemand anders vertrekken) zijn volgens hem ondertussen uit de wereld geholpen.

Uit de nieuwe gegevens blijkt vooreerst dat er verschuivingen zijn in de gekozen bestemmingen. Het meest opvallend is dat Nederland, waarheen in '89-'90 nog 30 procent van de Leuvense Erasmusstudenten vertrokken, afgelopen academiejaar nog maar 12 procent van onze Erasmianen ontving. De meest geliefde studie-orde in het afgelopen academiejaar waren Duitsland (15%), Groot-Brittannië (16%) en Frankrijk (20%). Deze drie landen vormen samen met Italië (afgelopen jaar 12%) ook de meest opvallende stijgers. Ierland, Denemarken, Griekenland en Portugal worden betrekkelijk weinig als bestemming gekozen. Deze vier landen trokken ieder minder dan 5 procent van de Erasmusstudenten aan. Griekenland ontving vorig jaar slechts 2 van de 399 Leuvense studenten die naar het buitenland vertrokken.

Als men de gegevens per fakulteit groepeerd, komt men tot meer opmerkelijke resultaten. Het blijkt namelijk dat het afgelopen academiejaar twee fakulteiten meer dan de helft van de Erasmusstudenten groepeerden: Letteren en Wijsbegeerte zag 94 van haar studenten afreizen en in de Rechtsfakulteit verkozen maar liefst 140 studenten naar het buitenland te vertrekken. Ook behoorlijk vertegenwoordigd waren Economie (49) en Toegepaste Wetenschappen (35). Geneeskunde, Sociale Wetenschappen, Psychologie en Wetenschappen telden elk 10 à 25 Erasmusstudenten. De zwakke broertjes zijn Landbouw, Farmacie en het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte (elk slechts twee studenten).

De Vuyst ziet dit als een logisch

uitvloeisel van het karakter van Erasmus: "Het is vanzelfsprekend dat het voor een romanist bijvoorbeeld meer zin heeft enkele maanden in Italië te studeren dan voor een fysika-student". Op de vergadering van de Erasmus- en Tempus-koördinatiegroep van 12 november 1991 kwam de spreiding over de verschillende fakulteiten reeds ter sprake. In het verslag van die vergadering staat te lezen dat "...op deze wijze Erasmus een aangelegenheid van bepaalde fakulteiten dreigt te worden".

Schommelingen

Als mogelijke oorzaken worden naast "statistische schommelingen" nog twee redenen aangehaald. "Blijkbaar heeft Erasmus in de verschillende fakulteiten een andere betekenis gekregen: waar in sommige studierichtingen enkel de heel goede studenten voor een beurs in aanmerking komen, geven in andere studierichtingen andere selectiekriteria uiteindelijk de doorslag", luidt de eerste verklaring. Als tweede oorzaak wordt aangegeven "dat er in sommige kringen inderdaad een zekere vermoeidheid ten aanzien van Erasmus ontstaat".

Uit de nota blijkt tevens dat er gemiddeld grotere beurzen toegekend worden. Zoals de auteurs vermelden, kan dit te wijten zijn aan het feit dat 'duurdere landen' zoals Duitsland en Frankrijk meer voorkwamen als bestemming en aan de langere gemiddelde verblijfsduur (van 3,9 maanden

in '90-'91 naar 5,3 in '91-'92). Anderzijds blijkt dat er per maand gemiddeld lagere beurzen werden uitgekeerd. Zo werden er voor het academiejaar '90-'91 nog elf beurzen van 15.000 frank per maand toegekend. Voor 1991-'92 was het hoogste bedrag 12.000 frank per maand, namelijk voor Denemarken. Al de andere beurzen lagen lager dan 10.000 frank per maand.

De kans dat de studenten naast de vergoeding van hun reiskosten en eventueel andere bijkomende kosten ook nog een financiële bonus krijgen, lijkt hiermee uitgeschakeld. De Vuyst zelf is in elk geval gerustgesteld. Op de

vergadering van de Erasmus- en Tempus-koördinatiegroep stelde hij wel voor om te onderzoeken hoe hoog een dergelijke beurs optimaal dient te zijn, maar de situatie lijkt hem nu toch voldoende rechtgetrokken.

Kinderziekten

Als men de gegevens over de sociale herkomst bekijkt, blijkt dat het Erasmusproject een vrij 'demokratische' inslag heeft. Uit een vergelijking met de populatie universiteitsstudenten '89-'90 blijkt namelijk dat arbeiderskinderen sterk vertegenwoordigd zijn. Hierbij mag men natuurlijk niet uit het oog verliezen dat de voornoemde populatie nog steeds afwijkt van de Belgische bevolking.

Het rapport bevat verder nog vergelijkbare informatie zoals het feit dat er vooral tijdens de licentiejaar geër-

asmus wordt. Het is misschien minder voorspelbaar dat 56,9 procent van de Erasmusstudenten meisjes zijn. De Vuyst is in elk geval tevreden over het afgelopen academiejaar. Een aantal 'kinderziekten', zoals het veel te hoge bedrag van sommige beurzen, lijken inderdaad vrijwel genezen. Het doel van Erasmus, namelijk "...tegen 1992, zes procent van alle studenten in Europa, tijdens hun opleiding een studierperiode laten doorbrengen in een ander land" (Vlir, Verslag der werkzaamheden in 1992), is echter nog lang niet bereikt: de internationale mobiliteit van Europese studenten, waarvoor Erasmus slechts gedeeltelijk instaat, bedraagt momenteel nauwelijks vier procent.

Kris Jacobs

Erasmus is en blijft te veel beperkt voor enkele fakulteiten

(foto Rudy Deroo)

Onderwijsbevoegdheden in Europa Maastricht, of het demokratisch deficit

Nu de Fransen in een referendum met een uiterst nipte meerderheid Maastricht goedgekeurd hebben, kan verwacht worden dat de uitbreiding van de bevoegdheden van Europa binnen afzienbare tijd zal gerealiseerd worden. Hierdoor krijgt Europa voor het eerst echte onderwijsbevoegdheden.

Tot nu toe kon Europa enkel via een kunstgreep initiatieven op onderwijsvlak nemen. Er was en is immers geen apart departement voor onderwijs, laat staan dat er een onderwijscommissie is. Toch zijn er de laatste jaren door de Europese Commissie bepaalde onderwijsinitiatieven ondernomen (waaronder Erasmus en Comett). Hierbij werden bijna tweeduizend instellingen voor hoger onderwijs betrokken. Dit was mogelijk via een ruime interpretatie van artikel 128 van het Verdrag van Rome (1957) door de Raad van Onderwijsministers. Hierin staat dat de Europese Gemeenschap bevoegd is voor 'beroepsvorming', volgens Europa een begrip dat kwasi synoniem staat voor onderwijs.

Binnen deze interpretatie lag de verantwoordelijkheid voor onderwijs in handen van de 'Task Force Human Resources' van het vorige directoraat (DG 5) en zijn directeur, de Welshman Hywel Ceri Jones, die verleden jaar een eredoctoraat aan de KU Leuven kreeg. Deze Task Force behoort tot de commissie Sociale Zaken van mevrouw Papandreu. De Task Force is een bureaucratische structuur zonder werkelijke democratische controle — in theorie is de onderwijsminister van Europa verantwoordelijk —, maar die wel beslissingen neemt met verstrekkende politieke gevolgen. De enige echte invloed van de buitenwereld komt van de talrijke en mach-

tige (vooral industriële) lobbygroepen, zoals de European Round Table of Industrials (ERTI).

Het Europees Parlement, dat volgens de Westerse democratische principes controle zou moeten uitoefenen, heeft enkel adviserende bevoegdheden. Het is voor het parlement dus niet mogelijk om echt invloed en controle uit te oefenen op het beleid van de commissie en de ministerraad. Door het verdrag van Maastricht is hieraan nauwelijks tegemoet gekomen. Er is nu wel een (nog onduidelijke) amendementsbevoegdheid, maar het laatste woord blijft bij de ministerraad. De commissies hebben nog steeds vrij spel en het democratisch deficit is groter dan ooit, aangezien door Maastricht de illusie gewekt is dat het democratisch deficit verdwenen is.

Achtergrond

De enige manier om nog structureel in het besluitvormingsproces in te grijpen is via de nationale instellingen. Door de gebrekkige informatiedoorstroming naar het nationaal nivo en door allerlei politieke akkoorden met belangengroepen is deze weg echter niet zo vanzelfsprekend. Deze politieke schmerzzone verklaart wel de invloed van de talloze Europese lobbygroepen in Brussel.

Door het Verdrag van Maastricht had men aan vele van deze opmerkin-

gen kunnen tegemoet komen. Op onderwijsvlak zijn er alvast formeel een aantal verbeteringen te bemerken. Door de wijziging van artikel 126 en 127 wordt onderwijs en beroepsvorming opnieuw opgedaald, wat zonder twijfel een positieve stap is. Spijtig genoeg moeten we constateren dat deze opsplitsing de houding ten opzichte van onderwijs niet echt veranderd heeft. Het Memorandum over Hoger Onderwijs in de Europese Gemeenschap bewijst dat onderwijs nog steeds als beroepsopleiding beschouwd wordt en zelfs volledig ten dienste van de arbeidsmarkt moet staan. De verklaring hiervoor moet niet zozeer gezocht worden in het feit dat dit memorandum tot stand kwam in een voor-Maastricht-tijdperk, aangezien dit memorandum werd uitgewerkt met het Verdrag van Maastricht in het achterhoofd. Volgens het Ministerie van Onderwijs heeft alles te maken met het feit dat in Europa nu eenmaal alles moet wijken voor de economische interne markt.

Inspanningen

Het Verdrag van Maastricht erkent verder in artikel 126 de soevereiniteit van de verschillende lidstaten op onderwijsvlak en onderstreept dat het onderwijsbelang in de verschillende landen verbonden is met hun bestaande politieke, sociale en culturele achtergronden. Verder wil de Europese Gemeenschap inspanningen doen om het taalonderwijs te stimuleren, de mobiliteit van studenten en docenten te bevorderen en de samenwerking en informatieuitwisseling tussen verschillende instellingen te stimuleren. In artikel 127 verklaart de Europese Gemeenschap een beleid te voeren om

de beroepsopleiding te versterken en aan te vullen. Ook hier wil de Europese Gemeenschap de samenwerking, de uitwisseling en de toegang bevorderen.

Honger

Door de vaagheid van beide artikels bestaat er nogal wat discussie rond de interpretatie. Volgens een minimalistische strekking kan de Europese Gemeenschap enkel initiatieven ondernemen die bovenop de beleidsmaatregelen van de verschillende landen komen. Een maximalistische scenario legt dan weer meer verantwoordelijkheid bij Europa, dat wel een echt onderwijrsbeleid zou moeten kunnen voeren.

Het grote probleem blijft ook hier het democratisch deficit. De Europese burger heeft geen inspraak waardoor de Europese bureaucratie kan doen wat ze wil. Volgens artikel 126 punt 4 neemt "de ministerraad met een gekwalificeerde meerderheid van stemmen op voorstel van de commissie aanbevelingen aan". De verantwoordelijkheid voor het beleidsvoorbereidende werk ligt dus in de handen van de Europese Commissies waarvan ondertussen wel bekend is hoe ondoorzichtig die werken.

Elke stap die Europa omvormt van een economische gemeenschap naar een echte gemeenschap met bevoegdheden op sociaal, cultureel en politiek democratisch vlak zou moeten aangemoedigd worden. De ratificatie van het (teuvelstellige) verdrag van Maastricht zonder enige serieuze nationale politieke discussie is een zwoelste gemiste kans. Door de allesoverheersende economische rationaliteit binnen Europa, ook na Maastricht, wordt het steeds moeilijker om zich Europeaan te voelen. De wrevel die momenteel rond 'het bemoeielijke Europa' in heel wat middens heerst, kan op zijn minst gedeeltelijk door dat economisme en anti-demokratisme verklaard worden. Door de ruiming van de onderwijsbevoegdheden kan Europa bewijzen dat het een echt project heeft. Alleen blijven we tot nu toe op onze honger zitten.

Pieter Vandekerckhove

SOCIALE ONZEKERHEID? (DEEL 1)

Zelden kreeg een openingstoespraak van een Leuvense rektor meer belangstelling dan dit jaar. "Dilemmas bepleit splitsing sociale zekerheid" blikletterden enkele Vlaamse kranten. De voormalige Koninklijke Kommissaris voor de Hervorming van de Sociale Zekerheid werd dan ook in 'De Zevende Dag' uitgenodigd om zijn eisen toe te lichten. Tijdens dat zondagse duidingsprogramma tuimelde interviewer Tony Van den Bossche haast van zijn stoel: een opvallend zenuwachtige rektor Dilemmas beweerde dat hij nooit een echt pleidooi hield voor de splitsing van sociale zekerheid, dat er van een misverstand sprake was, en dat hij eigenlijk gepleit had voor meer responsabilisering. Meer dan ooit was verwarring troef.

Het debat is dan ook verworven tot een reusachtige en onoverzichtelijke *goelasj* van politieke, socio-ekonomische, financiële en ideologische motieven. Iedere maatschappelijke geleding schuift haar eigen oplossing voor de sociale zekerheid naar voor, en interpreteert de feitelijke gegevens zodat ze in de eigen gedachtengang passen. Bovendien wordt het debat hoofdzakelijk gevoerd met zogenaamd budgettaire motieven — Europa '92, weet u wel — maar nauwelijks rond het wezen van de sociale zekerheid zelf. Dat is merkwaardig, want de verzorgingsstaat bestaat net bij gratie van haar kollektief georganiseerde sociale zekerheid. Of zou het kunnen zijn dat sommigen eerder de angelsaksische variant verkiezen: minder sociale zekerheid, en inderdaad minder staatsuitgaven en belastingen, maar onmiddellijk ook de Brixtons en Los Angelesen?

Nu haar rektor de eerste aanzet gaf, wil Veto dit debat verder stimuleren. Welke sociale zekerheid willen we, en waarom? Welke correcties zijn wenselijk, welke niet? Een politieke discussie die verder gaat dan het direkte partijbelang, vanaf deze week in Veto. (WP/GV)

Tien eeuwen sociale zekerheid Van individueel naar kollektief, en omgekeerd

Als we sommige drukingsgroepen en politici mogen geloven, dan is de huidige organisatie van de sociale zekerheid zowat de voornaamste oorzaak van de crisis in de Belgische samenleving. Dat is merkwaardig: tot voor kort werd haast algemeen aangenomen dat onze sociale zekerheid een model was voor de rest van de wereld. Een historische schets.

Recht tegenover het Leuvense gerechtshof staat het standbeeld van een stoere middeleeuwer: Pieter Coutereel, een sociale opvoerkraker uit het midden van de veertiende eeuw. Geïnspireerd door hem vond de Leuvense 'defensiestrategie': achttien stadsbestuurders werden door uitzinnige ambachtslieden door de vensters van het stadhuis gekeld. Zo eindigde in die tijd doorgaans een sociaal conflict.

In de middeleeuwen waren er immers schrijnende sociale tegenstellingen. Een kleine kliek beheerste nagenoeg alle gronden, infrastructuur en financiën. Het gewone volk bezat haast niets. Bij alle mogelijke crisissen — dat konden economische recessies zijn, maar ook epidemies of oorlogen — was dat gemeen het eerste slachtoffer en belande vaak in de bedelarij: er was geen enkele vorm van bestaanszekerheid.

Dat te groot pauperisme leidde stelselmatig tot sociale onlusten en banditisme. Dat werkte kontraproduktief: de eigendomsverhoudingen werden grondig verstoord, en vaak op

een bloederige manier. Daarom zorgden de rijkere op eigen kosten voor een 'noodopvang' voor de armen. De kloosters deelden aalmoezen uit, op grote hoeven werden rondtrekkende bedelaars ingezet als seizoenarbeiders.

Die eerste liefdadigheid — die de rijkere 'kollektief' maar afzonderlijk organiseerden — was dus een noodzakelijke bezwering van de dreiging van die armen. Onverzorgde zwervers waren een wandelende haard van microben, en de door hen verspreide epidemies troffen evengoed rijken als armen. Geen enkele heer of abdi afzonderlijk kon natuurlijk een liefdadigheid voor alle armen organiseren. De Nederlandse socioloog Abram De Swaan (in 'Zorg en de Staat') stelt dan ook dat de individuele *caritas* van meet af aan een belangrijke kollektieve dimensie had: iedereen hielp mee, en indien een enkeling niet participeerde, bleef het globale systeem toch over-

Tegelijk kende die liefdadigheid ook al een eerste institutionalisering. De verplichte kerkelijke tiendenheffing — een belasting dus — diende in prin-

cipe voor de aalmoezen. Er was een gemeentelijke overheid nodig voor het beheer van de *Table des Pauvres*, de Armentafel, die de plaatselijke armen bevoorradde: iedere gemeenschap onderhield haar 'eigen' schorremorie. Die lokale armenzorg leidde op haar beurt tot meer gemeenschapsvorming en tot nieuwe kollektieve voorzieningen. Om de armen naar de armenis te jagen, kwamen er wetten tegen zowel bedelarij als tegen het geven van aalmoezen. En om die wetten afdwingbaar te maken, was er meer controle nodig en dus meer ambtenaren, enzovoort.

Dronkenschap

Deze verre voorloper van de sociale zekerheid kreeg meer impulsen naarmate de steden uitbreidden. De armen werden niet alleen talrijker, maar vooral anoniemer. Direkte liefdadigheid van individuen verminderde stelselmatig. Hierdoor stortte aan het begin van de negentiende eeuw het systeem ook in elkaar. De armen werden 'onthemd', de rijkere zagen geen direct profijt meer in zo'n indirecte opdracht van hun geld, en het centrale gezag had nog te weinig autoriteit in middelen voor een supra-regionale armenis. De daaropvolgende waaientoestanden in de arbeiderswijken, die toen in zowat alle geïndustrialiseerde landen voorkwamen, vormden de ideale voedingsbodem voor een nieuwe ideologie: het socialisme.

In die tijd werd het begrip 'sociaal recht' ontwikkeld. De verpaupering van grote groepen fabrieksarbeiders leidde tot een sociaal probleem met politieke gevolgen, namelijk de zelf-organisatie van de arbeiders. Het sociaal recht werd dan ook niet in de eerste plaats ontwikkeld uit evidente eisen van rechtvaardigheid, maar vanwege een nauwelijks verholven opportunisme. De overheden wilden vooral de 'socialen' of 'socialisten' de wind uit de zeilen nemen. Daarom werden wetten goedgekeurd op dranklijstrijken en betuigeling van de dronkenschap, of wetten ter bevordering van het sparen. Sparen werd gezien als de beste vorm van 'risikodekking' — individuele risikodekking weliswaar: men kon tegenslagen net zolang opvangen tot het eigen spaar-kapitaal uitgeput was. Haast vanzelfsprekend werden de arbeiders niet bereikt. Hun lonen waren gewoon te laag om geld opzij te zetten.

De eerste aanzetten van sociale zekerheid lagen overigens vaak buiten de staat. Vrijwillige kollektieve organisaties, zoals de mutualiteiten en de coöperatieve maatschappijen, vormden het begin van de latere ideologisch georganiseerde zinnen. Bovendien waren er soms rijke 'sociaalvoelende' patronen. In Leuven betaalde Eduard Rémy (zie foto), officieel *bienfaiteur* genoemd, talrijke sociale voorzieningen. Het bejaardentehuis in de Frederik Lintstraat draagt nog steeds de naam van de schatrijke industrieel met grote fabrieken in Wijnmaal. Dergelijke individuele acties konden de armoede echter niet tegenhouden. Na de Eerste Wereldoorlog kende het door de staat georganiseerde stel-

Weldoener van Leuven: Eduard Rémy

(foto Karel De Weerdt)

sel een grote vlucht. Er werd ondermeer een begin gemaakt van een verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit, en er werd gezorgd voor een primaire vorm van pensioenstelsel, van een eerste kinderbijlagstelsel en van een werkloosheidsstelsel. Merkwaardig genoeg werd tijdens de crisis van de jaren dertig — toen de sociale zekerheid het meest nodig was — het stelsel enigszins afgebouwd. De eerste schuchtere aanzet tot studiebeurzenstelsel (men krijgt een som die later niet moet terugbetaald worden) werd in '37 teruggeschroefd tot het niveau van studietoelagen (de sommen moesten steeds terugbetaald worden). Dit illustreert een interessante interne paradox: in crisisperioden daalt de globale welvaart, waardoor de bezitter ineens veel minder bereid zijn tot daadwerkelijke solidariteit.

Kringetje

Pas na de Tweede Wereldoorlog werd de sociale zekerheid in haar volle omvang opgebouwd, vooral onder druk van de meer militante vakbonden. Zo weigerde in '45 de mijnwerkers af te dalen, wat heel wat destabilisatie veroorzaakte. In 1954 kwamen patronen en vakbonden tot de 'Gemeenschappelijke Verklaring ter Bevordering van de Productiviteit': de arbeiders beloofden een sociale vrede na te streven, en in ruil zouden de werkgevers zorgen voor een algemene welvaartsstijging. Naast een verhoging van de inkomens zou de ontwikkeling van een reusachtig stelsel van sociale zekerheid in belangrijke mate bijdragen aan de besteding van de sociale vrede.

Zo'n stelsel heeft twee functies: een universele en een *selectieve*. De universele uitgaven willen de algemene welvaart op peil te houden en, zoals de socioloog Herman Deleeck (CVP) het formuleert, "voor elke burger op elk moment voldoende inkomens waarborgen". De pensioenen zijn hiervan een voorbeeld — in principe krijgt iedereen een inkomen die een bepaalde periode gewerkt heeft. De meest duidelijke exponent hiervan is de kinderbijlag. Ongeacht het inkomen van de ouders wordt per kind een vast bedrag uitgekeerd. Per kind heeft een gezin immers een zekere inkomensderving. Het zou dan ook onrechtvaardig zijn dat men omwille van financiële motieven afziet van (meer) kinderen.

Toen heerste er over de sociale zekerheid een bijzonder ruime consensus. De kristendemokratische politikus Gaston Eyskens, die toch een conservatief label droeg, noemde in zijn laatste grote interview de opbouw van de welvaartsstaat "een groot per-

soonlijk ideaal". Hij beklemde dat "de welvaartsstaat ook in aanzienlijke mate heeft bijgedragen tot het verminderen van de sociale ongelijkheden in België. Men heeft een billijke verdeling van het inkomen verzekerd." Ietwat plechtstatig verklaarde Eyskens dat de uiteindelijke doelstelling van het Belgische sociale zekerheidsstelsel zou zijn "dat elke uit armoede geraakt indien het systeem goed wordt toegepast".

Die universele toelagen kunnen echter nooit een perfecte welvaartsvastgaranderen: er zullen altijd mensen in het sociale vangnet zijn. Om in zo'n uitzonderlijke noden te voorzien, werd er ook een stelsel van *selectieve* toelagen ingesteld, zoals de werkloosheidsverzekering en de ziekteverzekering. En indien dit niet zou volstaan, werd de armoede in laatste instantie bestreden door de gemeentelijke OCMW's.

Dit model garandeerde voor België een grote welvaartsstijging: de gemiddelde leeftijdsduur steeg van 57 tot 72 jaar, ondermeer door de verplichte ziekteverzekering, en de reële lonen stegen met 69 procent. De economie floreerde, en het was eerlijk gezegd gemakkelijk om bepaalde kollektieve voorzieningen te organiseren: er was in 1970 nagenoeg 'full employment', dus haast geen werkloosheid.

Toen het minder goed begon te gaan, dus vanaf de crisis van de jaren zeventig, brokkelde de solidariteit razendsnel af. De kollektieve solidariteit werd door de neo-liberale school afgedaan als 'bevoogdend'. Zij propageerden het principe van de individuele verzekering: iedere burger verzekert zichzelf voor de risico's van bepaalde ziektes en erge werkloosheid, zorgt voor eigen pensioenen en de studie van zijn kinderen. Om dat te bereiken, dient individueel verdiend geld gespaard te worden. Vooral tijdens de jaren tachtig waren de VS van Reagan en het Eiland van Thatcher de inspirerende voorbeelden.

Tegelijk kultureerden Vlaams Blok, al te vaak vergezeld van de PVV, een hysterisch vijandsbeeld tegenover minderheden met wie geen solidariteit vereist zou zijn. Men viseert de migranten, stevast ook 'de Walen' of de 'langdurig werkloze vrouwen'. Al'tijd wordt het kollektieve aspect bestreden: nu eens door het individualisme te propageren, dan weer door de groep van solidaireren te beperken tot het eigen volkseigene kringetje. Nog even, en Achmed en Mohamed mogen weer aan de Armentis tafelen — in hun eigen land.

Walter Pauli
Gert Verschraegen

advertentie

ALPHA COPY

Tiensestraat 79 - 83
3000 Leuven

Drukkerij - Offset

Iedereen

op maar

Alphacopy

Open van
maandag tot vrijdag : 9-18 uur

Tel. 016 / 22 56 01

Debat afschaffing legerdienst Je geld én je leven

De dienstplicht verdwijnt, zoals ondertussen alom bekend is. Of deze politieke beslissing ingegeven is door pacifistische overwegingen valt sterk te betwijfelen. Bovendien gaat het slechts om een verfrissingsoperatie: het leger blijft bestaan.

Tot voor kort werd iedereen die vragen stelde bij de zin van de militaire dienstplicht in het politieke milieu ingedeeld bij de staatsgevaarlijke gekken. Defensie moest immers blijken wat het was: een schakel in het Navo-bolwerk dat ons moest beschermen tegen onverwachte lafhartige invallen door de Russen, de Chinezen en hun trawanten. Dit kon slechts door het vereiste aantal manschappen te leveren om dit Navo-kontingent op peil te houden.

Ook de grote verschillen in diensttijd tussen miliciens en gewetensbezwaarden in burgerdienst werden aldus gelegitimeerd: onze verplichtingen ten overstaan van de bondgenoten brachten met zich mee dat burgerdienst gestraft werd met een veel langere diensteriode, zodat slechts een klein aantal jongeren de keuze voor burgerdienst maakte. Een van de weinige discussiepunten rond de dienstplicht was het feit dat er zeer grote sociale ongelijkheden waren in deze zogenaamde dienst aan de gemeenschap: slechts een op vier jongeren werd effectief onder de wapens geroepen.

Toen twee jaar geleden geen zinnig mens zelfs de Albanese nog een kommunistisch gevaar kon noemen, begon er in het politieke milieu wat te roeren. Belangrijk is vooral dat CVP-defensiespecialist Johan Van Hecke, op het eerste gezicht bevrijd van de tevoren gekoesterde Navo-komplexen, afstapte van de idee van dienstplicht als militaire noodzaak. Het leger van de toekomst, zo argumenteerde hij, is een hoogtechnologisch ontwikkelde interventiemacht: beperkt in omvang, maar met hoog gekwalificeerd personeel en hypermodern materiaal. Minister van Landsverdediging Leo Delcroix nam deze lijn over en door bewuste lekken in de CVP werd de publieke opinie voorbereid, zodat een eventuele weerbarstige coalitiepartner als de SP niet meer kon weigeren.

Demob

Vanaf dat moment ging alles heel snel: het politieke landschap werd overspoeld door de zelfverheerlijking van zowat alle partijen die elk de eer voor deze elektoraal zeer aantrekkelijke kwestie opeisten. In pacifistische retoriek werd de lof gezongen over de eigen prestaties op vlak van de wereldvrede.

Op 3 juli '92 kondigde Delcroix aan dat de lichte '94, vallend onder de dienstplichtwetten, niet opgeroepen zou worden. Daaraan gekoppeld werd een parlementair debat rond de definitieve afschaffing van de dienstplicht gepland. Zoals dit in onze democratie meestal het geval is, is dit debat nog

slechts een pro forma kwestie; niemand twijfelt er nog aan dat België overstapt naar een beroepsleger. Geuitte daarvan trouwens de CVP-affichekampagne tijdens de zomermaanden, waarin erop gewezen werd dat ons land het aan de kristendemocraten te danken heeft dat het zover komt.

Voor de laatste lichte werd bij wijze van compensatie de dienstdaag aangepast: wie in België in het leger gaat, dient acht maanden, wie naar Duitsland wil, mag na zes maanden demobben. Zelfs de burgerdienst, onder de bevoegdheid van Binnenlandse Zaken, wordt ingekort, maar er blijft een straf voor het weigeren van de militaire verplichtingen. Gewetensbezwaarden die hun dienst vervullen in de medische sector of in de civiele bescherming moeten tien maanden dienen. Gaat men de socio-kulturele sektor in dan worden dat twaalf maanden.

Bombardement

Toch zijn niet alle coalitiepartners onverdeeld gelukkig met deze gang van zaken: vooral binnen de SP leeft nog het sociale argument tegen een beroepsleger. Dit houdt in dat een krijgsmacht bestaande uit beroepsmilitairen vaak neerkomt op een kansarmenleger. Zo zijn bijvoorbeeld de zwarten sterk oververtegenwoordigd in het (beroeps)leger van de Verenigde Staten. Daar werd een carrière als beroepsmilitair immers een laatste toevlucht om te ontsnappen aan de werkloosheid. Het is inderdaad zo dat een beroepsleger, zoals dat tot op de dag van vandaag bekend is, vooral mensen uit de zogenaamd lagere socio-professionele klassen aantrekt.

Hier wringt echter het schoentje. Door de innerlijke wetmatigheden van de internationale onzekerheidsituatie ontstond een kwalitatieve bewaapeningswedloop. Immers, door de verregaande toepassing van de staatssovereiniteit en door de voortdurende geheimhouding van alles wat enigszins als militair kan geïnterpreteerd worden, zien regimes zich verplicht een snelle, parate krijgsmacht op te bouwen. Konkreet betekent dit een hi-tech leger, uitgerust met het modernste en het meest spijtechologische materieel, en met goed getrainde militairen. Het gaat dus om hogeschoolde technici, zoals communicatiespecialisten en radardeskundigen.

Dit betekent natuurlijk niet dat er aan een moderne oorlog geen vuil werk te pas komt. Anders dan CNN-reportages en defensiejargon ons willen doen geloven, is oorlog nog steeds de meest verschrikkelijke vorm van ontmenselijking. Ondanks de glan-

zende apparatuur, de bedrijfs-economische look en de inzet van technische experts, blijft er natuurlijk een plaats voor de para's. Maar het leger zal dus, om operationeel te blijven of te worden, steeds meer beroep doen op technische experts. Deze verburgerlijking van het leger (of is het een militarisering van het burgerlijke?) zet zich reeds lang door in het taalgebruik. In het leger 'elimineert' men wanneer men iemand door de kop schiet, men 'voert een operatie uit' wanneer men bombardeert en men 'controleert' wanneer men concentratiekampen vult met de vijand.

Tanden

In de hele politieke discussie rond de dienstplicht is er natuurlijk wel een consensus onder de dissensus: er is nood aan een goed georganiseerd, operationeel leger. Het waarom van het leger wordt zelfs niet het bespreken waard geacht. Het is dan ook ver zoeken naar politieke argumenten over deze kwestie. Het bestaan van een oorlogsmachine wordt blijkbaar gezien als een *must* voor een ontwikkeld land. Het alternatief van de sociale verdediging, gedragen door een basisdemocratie, wordt niet eens in acht genomen. Kracht is per definitie militaire kracht, en men ziet niet dat de werkelijke gevaren voor vrede liggen in het structurele geweld en de onrechtvaardigheden van onze samenleving.

Toch lijkt de hele dienstplichtaffaire niet zomaar uit de lucht te komen vallen. Ze is immers perfect te kaderen in de nieuwe Navo-strategie, die wil steunen op wat men noemt *rapid reaction forces*. In deze optiek gaat men ervan uit dat er in de nabije of verre toekomst conflicten zullen uitbreken rond de grondstoffen op aarde. Men verwacht dat de Derde Wereld niet zal blijven smeken om een hogere grondstoffenprijs, maar het roer zelf in handen zal nemen. Zo zouden bijvoorbeeld militaire conflicten kunnen uitbreken rond olie, ertsen, hout en dergelijke. Een nieuwe bestaansreden voor de Navo, en meteen een goede reden om snelle, dure en goed uitgeruste interventiemachten te willen. Aan de mogelijkheid van internationale samenwerking en structurele verbeteringen in de wereldhandel door een grotere solidariteit heeft men in deze kringen niet gedacht.

Een reden kunnen wij alvast aangeven: een aantal mensen en organisaties hebben direct zeer groot belang bij internationale spanningsrelaties. Op de eerste plaats zijn er de militairen, die weliswaar niet (allemaal) voor oorlog zijn, maar dan toch voor een tot op de tanden gewapende vrede, waarin zij kunnen fungeren als hoog-gewaardeerd veiligheidsinstituut. In een interview met Het Belang van Limburg pleitte Leo Delcroix er trouwens voor dat het leger af zou stappen van het imago van geldopslopende

De nieuwe gewetensbezwaarde

Op dit moment bereidt minister van Binnenlandse Zaken Tobback een wetsontwerp voor dat de hele kwestie rond de dienstplicht in één beweging wegwaagt. Hiermee verdwijnt eveneens het statuut van gewetensbezwaarde, dat volgens de minister zijn zin slechts haalt uit het bestaan van een verplichte legerdienst.

Daar denken Burgerdienst voor de Jeugd (BDJ), dat zich bezighoudt met de ondersteuning van gewetensbezwaarden, en de zusterorganisatie, het Forum voor Vredesaktie, dat inhoudelijk werkt rond de vrede, anders over. Zij pleiten voor een vernieuwd statuut dat openstaat voor allen (mannen en vrouwen, jong en oud, ook personen die reeds in het leger (geweest) zijn) en dat concreet in de vorm van een register gegoten zou worden. Laat je je naam inschrijven in dit register, dan geef je daarmee te kennen dat je fundamentele bezwaren hebt tegen het concept militaire macht. De 'nieuwe' gewetensbezwaarden zouden dan niet opgeroepen kunnen worden voor militaire acties in crisissituaties, wat zonder dit statuut voorlopig uitgesloten is. Tevens zou het principe van de verplichte werkaanbieding dat de RVA heert niet op hen van toepassing zijn. Dit houdt in dat men kan weigeren een job aan te nemen in de militaire industrie, of dat men als ambtenaar bijvoorbeeld kan weigeren een wapendossier te behandelen.

Verder is er het gedeelte van de belastingen dat besteed wordt aan militaire uitgaven. Bij gewetensbezwaarden zou dit gedeelte van de belastingen gestort kunnen worden in een door de overheid op te zetten vredesfonds, dat allerlei projecten ter ondersteuning van de vrede kan financieren. Vraag is natuurlijk of deze maatregelen geen affirmatieve rol zullen gaan spelen. Door een welbepaald gedeelte van de belastingen te reserveren voor vredesinitiatieven, en dit naast de bestaande militaire gelden, is het gevaar niet onbestaande dat de huidige situatie bestendig wordt. De zogenaamde vredesbelasting wordt dan een veiligheidsklep die de overvloedige stroom rond deze kwestie kan aflaten. Dit kan natuurlijk opgevangen worden als men de maatregelen, zoals het BDJ en het Forum voor Vredesaktie, ziet in het ruimere kader van het werken aan vrede.

Binnen dit project, dat naast inhoudelijk sterk denkwerk ook niet te onderschatten concrete vormingsactiviteiten opleverde, zijn de genoemde voorstellen zeer waardevolle initiatieven. Het wordt dan ook tijd dat de politieke wereld zich loswrikt uit de verstarde visie op veiligheid en defensie, en het gepresterde werk naar waarde schat. Het voorgestelde register van gewetensbezwaarden lijkt inderdaad noodzakelijk om de mogelijkheid van een anti-militaristische houding te garanderen. Tevens zouden de eraan gekoppelde maatregelen de overheid dwingen rekening te houden met een weliswaar niet dominante, maar daarom zeker niet minder doordachte kijk op menselijk samenleven. (SI)

machine. We moeten, zo zei hij, het legeromvormen tot een goedgerunde, efficiënte organisatie met humanitaire taken. Onder de VN-vlag werden bijvoorbeeld in het verleden inderdaad enkel opvallend positieve acties ondernomen: denk aan Namibië of erg recent de hulp aan Somalië. Het leger blijft natuurlijk een ondemocratisch en inhumanaal instituut, dat zelf een aantal veiligheden in onze samenleving bedreigt.

Verder volstaat het te verwijzen naar de enorme omzetting van de wapenindustrie, met zeer grote financiële belangen voor bijvoorbeeld de Generale Maatschappij en de Bank Brussel Lambert, toch geen onbelangrijke actoren op het Belgische politieke toneel. Het is al lang geen geheim meer dat België een draaischijf is op vlak van legale en illegale wapenhandel. Een wapenhandel die dan nog voornamelijk levert aan onderdrukingsregimes in de Derde Wereld.

Het meest opvallende aan de huidige heisa rond het leger is echter het feit dat, ondanks de retoriek van ontspanning en een vreedzamere wereld, het defensiebudget niet daalt. De regering besliste immers tegen alle besparingen in de sociale sector in,

het huidige bedrag (99 miljard) te bevriezen en enkel nominaal te besparen. Dit houdt in dat er tot 1997 jaarlijks bijna honderd miljard frank wordt uitgegeven aan de uitbouw van een oorlogsmachine. Door de afschaffing van de dienstplicht komt er nu onmiddellijk een hoop geld vrij voor nieuw vernietigingstuig.

Een man als generaal majoor Stainever van het Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie heeft nochtans zo zijn vragen bij de afschaffing, zij het vanuit een heel andere hoek. De dienstdaag, zo argumenteert hij, was voor vele jongeren een persoonlijke verrijking: men ontmoette jongeren uit alle maatschappelijke lagen, leerde met elkaar omgaan en kon zich solidair inzetten voor een bepaald doel. De generaal heeft er blijkbaar weinig moeite mee dat dit deel enigszins bloederig zou kunnen uitvallen.

Stef Jansen

Debat: 'Wordt de legerdienst afgeschaft?' met: Delcroix (CVP), Tobback (SP), Vermeiren (PVV), Poulet (vice-admiraal Belgisch leger) en De Vos (Militaire School), o.p. Vereniging van Vlaamse Dienstplichtige Militairen, do. 22 okt., 20.00 u, Aula De Somer.

(foto Dieter Telemans)

Kampus Toneel speelt Paardans Konkurrentie voor het humoristisch volkstoneel

Kampus Toneel (KaTo) is dit jaar reeds aan zijn vierde seizoen toe. Uit een drieluik met als thema 'Loop naar de hel' kan het Leuvense publiek deze week genieten van 'Paardans'. Een stuk over menselijke relaties en teater, opgevoerd in de kapel van het Van Dalekollege.

'Paardans' is het eerste deel van het drieluik 'Loop naar de hel'. In het tweede deel 'Inferno Revisited' wordt 700 jaar na Dante teruggekeerd naar Inferno. 'De hel ben je zelf' is hier het deeltma. Tenslotte krijgen we in maart Sartres 'Met gesloten deuren' met een andere visie op de hel: 'L'enfer, c'est l'autre'. Paardans is echter eveneens verbonden met het laatste stuk dat vorig jaar werd opgevoerd. Samen behandelen deze stukken namelijk twee grondelementen van de menselijke psychologie: zelfrealisatie en contact.

In 'Paardans' worden twee personages gekonfronteerd met de onmogelijkheid tot contact. Dit wordt reeds duidelijk gemaakt in de eerste scène. De twee acteurs vertellen over elkaar. De man vertelt dat hij met de vrouw geen contact kan krijgen. Telkens blijkt dat zij over hem hetzelfde zegt. Dan gaan de dialogen verder op basis van het tafel-principe: persoon één spreekt met persoon twee, persoon twee spreekt met persoon drie, die dan weer met de volgende persoon spreekt. Eerst is hij een directeur en zij een secretaresse. In een volgende dialoog blijft zij secretaresse, maar speelt hij een adviseur. Hij blijft vervolgens adviseur, zij wordt studente. Steeds komen dezelfde thema's binnen verschillende relatievormen aan bod.

Paardans is een stuk dat vol spiegels zit. Teksten worden bewust herhaald en gekopieerd, om aan te tonen dat woorden een heel nieuwe betekenis kunnen krijgen als ze in een andere context geplaatst worden. Dit prin-

cipe kregen we ook al te zien in een vorige stuk, 'De Golem', waar drie eindjes elkaar opvolgden, steeds vertrekkend vanuit dezelfde basistekst.

Met 'Paardans' waagt Kampus Toneel zich ook in de discussie over teater en kunst. Het stuk is zowel een verslaving op, als een ode aan het postmodernisme. Auteur De Vuyst wil bewust postmodern teksttheater schrijven. Op een ironische manier wordt er gespeeld met genres en stijlelementen. Stijlvormen als fragmentarisatie en associaties zijn hier dus niet louter vormelijke elementen, maar krijgen ook een inhoudelijke betekenis. Ze stellen de vraag naar 'Wat is goed toneel?'. Toch is hetgene dat verteld wordt door de auteur echt gemeend. In 'Paardans' legt De Vuyst zijn visie op toneel bloot: het stuk weerspiegelt wat hij wil zien op een scène.

Evolutie

Toen Kampus Toneel vier jaar geleden het levenslicht zag, was het hele concept vrij amateuristisch opgevat. Men schiep een kader waarbinnen studenten en personeelsleden van de KU Leuven hun toneelambities konden ontwikkelen. Ondertussen is de filosofie verschoven en heeft men de lat ietwat hoger gelegd. Men streeft nu in ieder geval naar een kwalitatief hoogstaand product. Dit impliceert dat naast amateurs ook een beroep wordt gedaan op professionele teatermensen. De meest opvallende aanwezigheid bij 'Paardans' is die van regisseur Hugo Meert. Meert was ooit

huisregisseur van de Beursschouwburg. Momenteel doceert hij aan het Hoger Instituut voor Toneel en Cultuurspreiding (Hits), verzorgt hij het radioprogramma 'Achter de coulissen' en is hij voorzitter van de Hoge Raad voor Toneeladvies.

Op deze manier wil Kampus Toneel het professionalisme met de liefhebberij verbinden. Hiermee vaart men, een eigen koers naast die van het Stuc en die van talrijke amateurgezelschappen in het Leuvense. Deze laatste brengen vooral humoristisch volkstoneel. Kampus Toneel wil zich echter op een ander genre richten. Men wil het publiek niet louter verstrooien, maar ook bewust bij een bepaalde problematiek betrekken. Daarnaast wordt de voorkeur gegeven aan kleinschaligheid: optreden voor een beperkt aantal mensen, liefst in een natuurlijke omgeving.

Kampus Toneel wil zich dit jaar niet meer beperken tot enkele opvoeringen in het Leuvense. Met Paardans worden ook letterlijk de grenzen verlegd. Men wil in ieder geval deelnemen aan de universitaire festivals in Luik en Anderlecht. Daarnaast kunnen geïnteresseerden onder leiding van dramaturg-regisseur Hugo Meert op een meer actieve manier kennismaken met het medium teater. Onder de naam 'Het witte blad' wordt een kursus georganiseerd, die uitvalt in twee fasen. De eerste fase omvat een introductie in de technieken van het schrijven van dialogen en drama. Het is de bedoeling om tot een zelfgeschreven toneelstuk te komen rond zelfgekozen thema's. Het tweede deel concentreert zich op technieken van regisseren en akteren. Mensen met een vlotte pen, akteerriebels en een gezonde dosis interesse voor teater blijven dit jaar alvast niet in de kou staan.

Karen Depooter

Jan De Vuyst: in volle concentratie, net voor zijn Paardans (foto Hielke Grootendorst)

La Tarea speelt in het Stuc Ik zie je, jij ziet mij niet, hij ziet ons ...

Pal middenin de groteske poel bonenmix van androïdewisselingen, uitvergrote bombardementen en razendsnelle beeldmontages staat een klein bescheiden stukje eenvoudig dat La Tarea heet. Een film die van zo'n wereldvreemd minimalisme getuigt dat het Terminator, Universal Soldier en Rambo opgeblazen achterlaat.

Hermosillo is een Mexikaanse regisseur die op een theoretisch-experimentele wijze bezig is met cinema. Voyeurisme en het daaruit volgende kamerastandpunt — of omgekeerd — zijn de twee pijlers waarop zijn recente filmproductie als een volwaardig fronton verheven is. In 'Intimidades en un cuarto de baño' (oftewel badkamerintimiteiten) plaatst hij de kamera achter de spiegel, waar hij ontheven van zijn spionagekonnatie, als een esoterische gluurder mensen op mooi onbewaakte momenten registreert. De kijker wordt op deze manier rechtstreeks bij de film betrokken. Hij wordt een gemanipuleerde medeplichtige, die bijna interactief met de personages omgaat. Een toeschouwer die op een God-zo-overzichtelijk standpunt staat, dat hij het gelukzalig-ontspannen gevoel van heerser heeft. Zijn positie is echter paradoxaal. Enerzijds de comfortabele houding van een alwetende ziener maar die daar anderszinds geplaatst werd door een regisseur die hem als een vastgebondene een nylonkous met een klein gaatje over het hoofd aanspant.

De film is echter meer dan het gekultiveerde spel tussen kijker-regisseur-akteur. De personages zijn zodanig menselijk-stuntelig uitgewerkt dat dit weer een argument vormt dat het publiek vergroet oog dat de kamera is, versterkt. De vrouw als eksponent van een generatie waar het net ontworpen taboe met betrekking tot erotiek nog te weinig ruimte overlaat voor lichamelijke vrijheid.

De onzekerheid van de eerste stappen in haar vlamrend rode knuipakketten zien aanzien van de strenge geslotenheid van bril en opgesloten trui. Een mooi getekende evolutie van een vrouw die zichzelf op een naïeve en eerlijke manier onderzoekt. De man als tedere macho die te blij is met de afspraak en te geflatteerd door haar aanbod om zijn mannelijke borstharen voortdurend overleidend te houden. Ook de manier waarop ze met elkaar omgaan, getuigt van een (paradoxaal) open relatie, die een mooie plaats voor beiden vrijhoudt.

Het truukje blijft een beperkte kunstgreep die niet veel verder kan gekkeploreerd worden. Een interessante kijkervaring, een verrassende plot maar toch het ontluisterende gevoel dat het maar bij een koude nylonkous met een gaatje blijft.

An van Dienderen

Hemmerechts in 'Een uur kul-t-uur' Schrijven over onmacht

Woensdag leest Kristien Hemmerechts tijdens het Kul-t-uur voor uit eigen werk. Het is een gelegenheid voor een grote groep studenten om de middagpauze te laten voor wat ze is en naar een schrijfster-akademikus (Hemmerechts doceert Engelse Letterkunde aan de KU Brussel) te luisteren.

Kristien Hemmerechts heeft de belangstelling van een groot publiek gewonnen. Nadat ze in 1990 de staatsprijs won staat ze bijna onafgebroken met één of meer werken in de top tien van meest verkopende boeken. De steeds benauwd beschreven erotiek zal aan dat sukses niet vreemd zijn. Hemmerechts' rode draad door haar werk is de onmacht van het individu die de gebeurtenissen van de plot alleen maar kan ondergaan. Voorwaar geen Brusselmannen dus.

Hemmerechts begon te publiceren in 1982. Aanvankelijk was dat in het Engels. Haar werk werd uitgegeven in de reeks First Fictions van de prestigieuze Faber and Faber. Het werd vertaald door Geert van Istendael en opgenomen in de bundel 'Weerberichten'.

'Een zult van zout' was haar roman-rendebuil in het Nederlands. Dit boek werd in manuskriptvorm al bekroond met de prozaprizen van de provincie Brabant. De machteloosheid die als thema door haar oeuvre zweeft, dikt hier een eerste keer op. Het hoofdpersonage, Anna, gaat gebukt onder de last van haar onzekere toekomst door haar zwangerschap. Bovendien stapelen de communicatiestoornissen zich op. Anna ontvangt het bericht van het overlijden van haar moeder twee weken te laat. De protagonisten zijn slachtoffer van een deterministisch mechanisme dat hen reduceert tot toeschouwers van hun eigen gebeurtenissen. Alhoewel Hemmerechts in haar werk overkomt als

geërotiseerde bomvrouw ligt hier een duidelijk breekpunt tussen haar werk en dat van radikaal feministische schrijfsters. Bij Hemmerechts gaan de personages ten onder aan eigen frustraties, waar de feministen de schuld steeds bij de man leggen.

Anna erft het huis van haar ouders en vindt daarin een enorme berg door haar vader verzamelde krantenknipsels. Haar onmogelijkheid om die te ordenen, wijst op een tweede aspect van haar onmacht: die om met het verleden in het reine te komen, laat staan de draad met de herinnering door te knippen.

Voor de verhalenbundels 'Weerberichten' en 's Nachts' en de roman 'Brede heuven' krijgt Hemmerechts in 1990 onverwachts de driejaarlijkse staatsprijs voor proza. Onverwachts omdat ze nog geen gevestigde naam was en haar soepel registrerende stijl nogal afwijkt van wat normaal met de prijs bekroond wordt. De benauwdheid die centraal stond in de beginperiode wordt doorgetrokken in deze boeken: mank lopende communicatie, de onmogelijkheid van stevige relaties en onpersoonlijke seksualiteit. Hemmerechts promoveerde met een proefschrift over de schrijfster van 'Wild Saragossa Sea', Jean Rhys. De afstandelijkheid en de vervreemdings-effecten samen met de onmogelijke relatie met het verleden heeft Hemmerechts van haar overgenomen.

In 1991 publiceerde ze haar roman 'Zonder Grenzen'. Het is een ingeïnis gestructureerd verhaal waarin

de lezer pas tijdens de laatste bladzijden zijn gepuzzel met de plot voltooid ziet. Paul de Wispeloere schreef over deze roman: "Als de term niet zo literair-historisch besmet was, zou je het boek een familieroman kunnen noemen". De motieven als echtscheiding, herinnering en afscheid die in dit traditionele genre steeds weerkeren komen inderdaad in Hemmerechts' oeuvre ook frequent voor. Maar ze vertaalt het genre naar de moderne literaire konventies toe en verlegt ze de grenzen van dat soort romans.

Dit jaar verscheen haar voorlopig laatste boek: 'Kerst- en andere Liefdesverhalen' waarin mannen met kerstbomen zeulen en vrouwen onheil stichten met gas. Het individu wordt nog sterker dan vroeger belachelijk gemaakt door zijn onmacht. Haar protagonisten zitten in een levenslange fase van autisme. Het laatste verhaal van de bundel kreeg de meeste aandacht. 'Sprookje' is de autobiografische neerslag van de dood van twee kinderen aan wiegedood en hartstilstand in het eerste levensjaar. Het is een verhaal op de vage grens van fictie en non-fictie, wat samen met de afstandelijkheid waarmee alles beschreven wordt bevreemdend werkt op de emotionele gebeurtenissen.

Hemmerechts' vlotte schrijfstijl en plastisch beschreven seksualiteit zullen ongetwijfeld factoren zijn die haar succes verklaren. Bovendien is ze erg productief. In januari verschijnt bij Atlas-Amsterdam haar nieuwe roman 'Wit Zand'. Ook dit boek zal ongetwijfeld in grote hopen bij de ingang van de boekenwinkels liggen.

Jeroen Overstijns

Kristien Hemmerechts op 21 oktober om 13.00 u in MSI 03.18. Toegang gratis.

'Hand in Hand'

opvallende afwezige

Zaterdag 24 oktober organiseert 'Youth Against Racism in Europe' (YRE), een samenwerkingsverband tussen een elftal anti-racistische organisaties, een internationale betoging in Brussel. Voor België neemt nochtans enkel de anti-racistische jongerenorganisatie Blokkbuster deel.

YRE pleit voor een internationale aanpak van het toenemend racisme en wil een tegengewicht vormen voor het sterk uitgebouwde Europees net van extreem-rechts. De betoging van 24 oktober wordt door de organisatoren zelf aangekondigd als een 'historisch evenement'. Het is immers de eerste Europese anti-racistische manifestatie. De officiële slogans voor de betoging zijn: 'Tegen racisme en fascisme', 'Tegen discriminerende wetgeving', 'Tegen racistische aanvallen' en 'Voor éénheid van werkers en jongeren tegen armoede en werkloosheid'.

Jammer genoeg kunnen we niet echt van een onderbouwde platform voor een betoging spreken. Het platform van de manifestatie bestaat uit welgeteld twee zinnen. De eerste spreekt zich uit "tegen de groei van extreem-rechts in Europa". Het tweede deel van het platform roept op "voor een Europa zonder discriminatie op basis van ras, taal, godsdienst,..."

Het gebruik van de term ras is merkwaardig voor een anti-racistische betoging, omdat 'ras' als een racistisch begrip beschouwd wordt. Het koppelt immers ras aan huidskleur en wijst op grotere biologische verschillen dan het verschil in huidskleur. Vandaar dat de meeste anti-racistische bewegingen ervan uitgaan dat er geen verschillende rassen bestaan, maar dat men enkel van mensen met een verschillende huidskleur kan spreken.

Standpunt

De sloganische en weinigzeggende taal van het platform is opvallend, zeker voor een organisatie die zelf kritiek had op het platform van de Hand in Hand-manifestatie van 22 maart. In de Blokkbusterkrant van maart '91 werd die kritiek als volgt geformuleerd: "Een brede beweging rond vage eisen kan op korte termijn mischien, een grotere massa bereiken, op langere termijn is het echter een tijdboom onder de beweging". Nu wordt er echter gesteld dat er bewust geopteerd is voor een paar slogans en geen uitgewerkt programma. De bedoeling is elke anti-racist aan te spreken. Men wil massaal mobiliseren en discussies vermijden.

Elke organisatie die de betoging mee onderschrijft, heeft een eigen programma. Ironisch genoeg lijkt de vaagheid van het platform, aanvan-

kelijk bedoeld om discussies te vermijden, intussen zelf aanleiding te geven tot discussie. De Partij van de Arbeid (PvdA), meestal nadrukkelijk aanwezig op dergelijke manifestaties, distancieert zich in de Solidarair van 30 september van deze betoging. De banden van Blokkbuster, eerst via Vonk en later via Militant, met de SP worden door de PvdA in verband gebracht met de vaagheid van het platform. Politieke en sociale rechten voor migranten is immers geen SP-standpunt.

Ook Agalev zat met het geval verveeld. Na lang aarzelen zegde de groene partij uiteindelijk toe, nadat ook de Duitse groenen hun steun gegeven hadden. Andere organisaties die het 'platform' onderschrijven zijn onder andere het Anti-Fascistisch Front, ACOD Oost-Vlaanderen, ABVV gewest Gent-Eeklo, tal van jeugdhoezen en een aantal afdelingen van scouts, chiro en KAJ. Er is tot nog toe geen jeugdbeweging die het platform nationaal onderschrijft, enkele aantal plaatselijke afdelingen doen dit.

Voor België gaven volgende volksvertegenwoordigers Europarlementen hun steun: Paul Staes en Jef Ulburghs (Agalev), Willy Kuypers (VU), Renaat Landuyt (SP) en Yvan Vliet (PS). Ook nogal wat figuren uit de muziekwereld ondertekenden (onder andere Willem Vermandere, Urban Dance Squad, Belgian Asociality, The Beautiful South). Na de betoging is er het Smash Racism-koncert in Vorst Nationaal met Rhyme Cut Core, Gorky, Noordkaap, Tröckener Keeks en The Paranoids.

'Hand in Hand', dat zich toch specialiseert in het massaal mobiliseren, komt niet voor op de medewerkerslijst. De organisatie is wel uitgenodigd om mee te manifesteren, maar is daar niet op ingegaan. Verder is er geen contact geweest tussen de organisatoren van de betoging en mensen van 'Hand in Hand'. Blokkbuster omschrijft 'Hand in Hand' wel als te zwak. Waar 'Hand in Hand' pleit voor positief geformuleerde slogans, wil de betoging van zaterdag uitdrukkelijk ingaan tegen extreem-rechts.

YRE rekent op zo'n 15.000 deelnemers. Daarvan zouden er tweeduizend uit Duitsland komen, duizend uit Groot-Britannië en nog eens duizend uit Nederland. In deze landen zijn de laatste weken benefit-koncerten georganiseerd om de kosten van de trip naar Brussel te drukken.

Ann Labeuw

(foto Karel De Weerd)

Vijfhonderd jaar onderdrukking Roodhuiden nog steeds zwart schaap

Zaterdag 10 oktober was in België het hoogtepunt van de tegenbeweging 'Koördinatie voor Solidariteit met de volkeren van Amerika'. De manifestatie '500 jaar is genoeg' in Gent wakte een niet geringe belangstelling op.

Op 12 oktober was het eksakt 500 jaar geleden dat Columbus per ongeluk Amerika 'ontdekte'. Redenen genoeg voor de 'bleekgezichten' om dit feit met festiviteiten te herdenken onder het thema 'ontmoeting van culturen'. Blijkbaar was niet iedereen hiermee ingenomen, want vrijwel meteen rees '500 jaar weerstand van de Indiaanse- de zwarte- en de volksbeweging' uit de grond. In ons eigen Leuven viert de handelsvereniging van Super City de vijfhonderdste verjaardag. Op een winkelvitrine prijkt een afbeelding van het vrijheidsbeeld met eronder de toch wel hypokriete leuze 'freedom for all'.

Het moet wel een zalige tijd geweest zijn, toen men zich zomaar in dat 'onontgonnen' gebied kon begeven en naar eigen willekeur zijn terrein kon afbaken. Historisch is gebelien dat het vooral een verleidelijk aanbod was voor mensen die financieel aan de bodem zaten. Het gerucht dat er ook goud zou te vinden zijn, kan deze ruis alleen maar hebben versterkt. Plunderingen, uitbuiting, verkrachting, onderdrukking en moord waren legio.

Vaak gebeurde dit zonder skrupules. Veel heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat het beeld van de

Indianen verre van positief was. In geschriften werden ze vaak als 'beest' bestempeld. Een gevolg is ongetwijfeld dat door dergelijke activiteiten vele beschavingen teloor zijn gegaan.

Men zou zich inderdaad het nut kunnen afvragen van '500 jaar weerstand van de Indiaanse- de zwarte- en de volksbeweging' die activiteiten in 24 landen van Zuid-, Midden- en Noord-Amerika koördineert, indien dit alles voltooid verleden tijd zou geweest zijn. Helaas, de onderdrukking van de Indianen gaat nog onophoudelijk verder in het land dat zich zo graag als wereldpolitie opwerpt en toonbeeld van vrijheid beweert te zijn.

Momenteel zijn er 1.3 miljoen Noord-Amerikaanse Indianen verspreid over 298 reservaten en de grote steden. Deze gronden zijn praktisch niet geschikt voor jacht of landbouw. Toen de multinationals hoorden dat er steenkool was, kwamen ze zich daar vestigen zonder instemming van de Indianen. De meeste reservaten werden door de blanke niet beschouwd als stort. Er is hier niet alleen sprake van gewoon huisvuil maar ook van nucleair afval. Zo exploiteert Kerr Mc Gee van 1949 tot 1969 uraniummijnen bij de Nahavo's. Dat het radongas, dat in de niet verlichte gronden bleef hangen, langkanker veroorzaakte werd opzettelijk geheim gehouden. Vijfennegentig mijnwerkers werden zwaar gehandikt en vijfendertig stierven aan longkanker. Mc Gee schuift alle verantwoordelijkheid van zich af. Per jaar werd er meer dan een half miljard liter besmet water in de grond geloosd. Bij de fabrieksluising bleef 1,7 miljoen ton achter dat nog voor 85% radioactief was van het uraniumerts bevat.

Op 16 juli 1979 gebeurde een van de grootste milieustruiken in de Church Rock. De dam van de United Nuclear Corporation begaf het, zodat ongeveer 400 miljoen liter radioactief water en één kiloton afval terecht kwam in de Rio Puerco, drinkplaats voor het veen van honderden Indianen.

De Amerikaanse overheid is blijkbaar ook niet vies van kernproeven op Indiaans grondgebied. Bij wijze van protest hebben vier Vlamingen van 'Walk across America for Mother Earth' zich op 14 en 23 september vastgekettend aan de nucleaire installatie van de Nevada Test Site. Daarvoor moeten ze op 28 en 29 oktober voor de rechtbank verschijnen in Las Vegas wegens 'schending van federaal grondgebied'. Nochtans kwamen zij op voor de mens- en landrechten die officieel in het verdrag 'Treaty of

Ruby Valley' (1863) zijn opgenomen. Nog tot 23 oktober loopt er een petitie, georganiseerd door 'Voor Moeder Aarde' in België, die de volledige vrij-spraak eist omdat hun politieke daad niet thuis hoort in de kriminele of gerechtelijke sfeer.

Juridisch gezien hebben de Indianen al sinds 1942 Amerikaanse burgerschap. In de praktijk wordt daar een loopje mee genomen. Het gebeurde bijvoorbeeld dat Indiaanse vrouwen uitgenodigd worden voor een onschuldig geneeskundig onderzoek, daar te horen krijgen dat ze bijvoorbeeld moeten geopereerd worden aan hun appendicitis en dan zonder het te weten, gesteriliseerd blijken te zijn. Soms werd zelfs de baarmoeder weggenomen. De dokters dachten zo de armoedeproblematiek op te lossen. Op dit moment worden de Indiaanse vrouwen van overheidswege onder druk gezet om zich 'vrijwillig' te laten steriliseren omdat ze anders hun recht op gezinsuitkering verliezen. Dat het probleem wel degelijk structureel is blijkt bijvoorbeeld uit de geboortecijfers. Momenteel sterft één op drie kinderen voor het zes maanden oud is.

Het groeiend racisme en de werkloosheid drijft de Indianen van de steden naar de reservaten, waar de werkloosheid het grootst is: 90%. Het probleem hierbij is dat het aantal Indianen in de reservaten oploopt, terwijl de oppervlakte van hun grondgebied steeds slinkt.

Beterschap is niet direkt in zicht. Pro-Indiaanse projecten en instellingen zitten in gedruoid en op de overheid valt blijkbaar ook niet te rekenen. Rechtaardigheidsorganisaties zoals het 'American Indian Movement' (AIM) worden gedwarsboemd. Ze worden voor terroristen uitgemaakt en valse beschuldigingen hebben menigeen al in de gevangenis doen belanden. Lenard Pelier die al zestien jaar onrecht in de gevangenis zit is nu hiervan het boegbeeld geworden. Voor het moment loopt trouwens ook een internationale petitie om hem vrij te krijgen.

Astrofysisch

De Big Seated Mountain (Dzit Nchaa Si An) is de hoogste piek in de Pinaleno-keten van Zuid-Arizona. Deze berg bezit een uniek, maar delikaat eko-systeem. Het is de hoogste top in het Apache gebied zodat de berg een cruciale religieuze betekenis heeft voor de Apaches. Dit komt in het gedrang doordat de blanke op de top een astrofysisch kompleks willen bouwen. Voor de Apachen is dit een onaanvaardbare doorn in het oog, maar het getuigt ook van een bedrevend milieubewust denken. Nogmaals wint het geld de bovenhand.

Stani Michiels

advertentie

ZIJ DOEN HET

JOB BEN BIJ OFUP
Wat: een stevige cent bijverdienen door op school of op de campus voordeelabonnementen aan te bieden op belangrijke kranten & tijdschriften. Een verkoopjob dus. (Waarbij ze je echter graag zien komen!) Perfect te combineren met je studies.

Net iets voor jou! Wacht niet. Bel nu Marleen op het nr: 0 2 / 2 4 2 . 5 4 . 2 8
Van 11 u tot 19 u

De studenten Persdienst

Geïnteresseerden kunnen altijd terecht bij zwv In Naam Van Hoekstraat 13, 9160 Lokeren, 091/568319. Deze vereniging is opgericht ten voordele van de inheemse volkeren en is bezig met projecten ter bevordering van een betere levensstandaard en rechtvaardigheid.

STUDENTENOPENDEURDAG

maandag 26 oktober

Het begin van het academiejaar is zeer druk geweest voor jullie. Ook voor Standaard Boekhandel trouwens. Onze voorraad vakliteratuur gaat pijlsnel de deur uit, aan onklopbare prijzen. Meer dan ooit is onze winkel koploper onder de Leuvense boekenverkopers.

Na al die boekenwijsheid wordt het hoog tijd voor wat ontspannende lectuur. Op de studentenopendeurdag van Standaard Boekhandel op maandag 26 oktober vind je een ruim aanbod aan literaire hoogstandjes. En we hebben een niet te versmaden verrassing in petto. Met een drankje in de hand, kan je door de recentste aanwinsten snuisteren en nog met een tof cadeau buitenlopen ook. Standaard Boekhandel heeft immers voor elke student die voor 1000 frank boeken koopt, een vrijkaart voor "En nu serieus" of Eric De Kuypers boek "Aantekeningen van een voyeur" klaarliggen*.

"En nu serieus" is een literair programma met Sable, Black & Blonde, Herman Brusselmans, Geertrui Daem, De Edelweisen, Yvonne Kroonenberg, Bob van Laerhoven, Bart Peeters & Hugo Matthysen en Bart Plouvier, dat tien dagen lang door het Vlaamse land zwerft. Onder deskundige leiding van Marcel Vanthilt doet het gezelschap op 2 november ook Leuven aan.

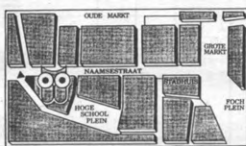
* Aanbod geldig zolang de voorraad strekt en is niet van toepassing op de lijst van sterk in prijs verlaagde studieboeken, te vinden in Veto nr. 2.

Studentenkoperskaart

Al je aankopen kan je op een studentenkoperskaart laten zetten. Na 11 aankopen krijg je van Standaard Boekhandel een boekenbon ter waarde van 10% van het gekumuleerde bedrag. (Als je dus een jaar lang, elke maand een boek koopt, hoef je de laatste maand niet te betalen.)

Naamsestraat 57
3000 Leuven
Tel. 016/23.98.21

Standaard
Boekhandel

Voor het boek moet je bij ons zijn

"Vlaanderen wil graag zijn pint na een uurtje sporten"

Naar aanleiding van de 24-urenloop interviewde Veto Fons Brijdenbach. Niet alleen is Brijdenbach één van de topatleten uit de tijd van Karel Lismont, Miel Puttemans en Gaston Roelants, hij deed bovendien ooit mee aan de 24-urenloop. Het verhaal doet de ronde dat hij de snelste tijd liep ooit gelopen op deze sportmanifestatie.

In de jaren zeventig en begin jaren tachtig had Brijdenbach een behoorlijke palmares bijeen gescharreld. Op de Europese kampioenschappen in 1974 zat hij in de halve finales en hij is talrijke keren Belgisch kampioen geweest: in 1974 op de 200 meter, in 1975 op de 100 meter en op de 200 meter en tussen 1973 en 1981 zes maal kampioen op de 400 meter. Twee maal vertegenwoordigde hij België op de Olympische spelen, in 1976 en 1980, waar hij jammer genoeg tweemaal naast de medaille greep. Op dit moment heeft hij nog altijd het Belgisch record op de 400 meter: 45'06.

Tegenwoordig heeft Brijdenbach andere dingen aan het hoofd. Hij is op dit moment 'kultuur- en sportmanager' van Janssen Pharmaceutica en hij staat in voor wat men noemt: 'sociaal-kultureel bewegingsbeleid'. Konkreet houdt hij zich bezig met het organiseren van kulturele activiteiten en sportactiviteiten voor de 3000 werknemers van het farmaceutische bedrijf. Verder volgt hij de senioren van het bedrijf op en staat hij in voor de zogenaamde Piz-problemen. Piz staat voor Pensioen in Zicht.

Brijdenbach is op dit moment niet meer met competitie sport bezig. "Ik ben zeer brutaal, letterlijk van de ene dag op de andere, met de intensieve sportcarrière die ik toch had, gestopt. Met alle gevolgen vandien: problemen met lichaamsgewicht, slechte nachtrust, conflicten met de sportfederatie", aldus Brijdenbach. "Ondertussen, ik spreek nu over halverwege 1982, was mij een full-time betrekking aangeboden bij Janssen Pharmaceutica, met dien verstande dat zij mij niet van mijn sportactiviteiten wilden afhouden. Integendeel, ze stimuleerden me om verder te sporten door mij allerlei faciliteiten te geven. Iets wat ik kategoriek geweigerd heb. Ik wou er definitief mee stoppen."

Veto: *Waarom bent u eigenlijk zo brusk gestopt en heeft u zich niet meer geëngageerd in uw sportbranche? U had toch trainer kunnen worden of een beleidsfunctie uitoefenen in de Federatie?*

Brijdenbach: "Er zijn eigenlijk een viertal redenen waarom ik gestopt ben: ten eerste was ik het gewoon beu. Ik was op dat moment ook erg aan het sukkelan met mijn achillespees. Ten derde werd mij hier bij Janssen Pharmaceutica een full-time betrekking aangeboden en er zijn nu eenmaal zaken die niet of nauwelijks te combineren zijn. Je moet niet vergeten dat ik 28 jaar was en als atleet was ik dus een versleten paard. Ten vierde was er een permanent conflict met de Federatie."

Loyauteit

"De problemen die ik had met de Federatie waren trouwens niet te onderschatten. Mijn beslissing om definitief met de atletiek te stoppen is mij niet in dank af genomen. Konkreet betekende dat ook dat het gedaan was met lopen. Ik mócht gewoon niet meer lopen."

"Het gaat niet louter om een loyauteit ten opzichte van de Federatie. De enige loyauteit die er bestaat is dat de Federatie hun atleten gewoon bezitten. En ik twijfel er sterk aan of dat intussen al fel veranderd is."

"Ook het sportbeleid van de Federatie stond mij niet aan. De toenmalige trainer, Van Roy, had het plan opgevat om een soort korps van nationale elite te vormen bestaande uit topsporters. Hij zou daarvoor rekruteren uit schoolieren en junioren waarvan men nog nooit gehoord had en waarvan men zich afvroeg wat de kwaliteiten van die jongens waren. Dat had ook konsequenties voor de oudere generatie van atletiekers. Wij werden beschouwd als *dumpepjes* en vooral de stijl waarmee Van Roy dit aanpakte leidde binnen de kortste keren tot conflicten. Ik kan me trouwens goed voorstellen dat de Sportfederatie blij was met mijn vertrek."

Veto: *Schept zo'n plots stoppen geen psychologische en praktische problemen? Men valt in een leegte en het is best mogelijk dat collega's niet dadelijk diezelfde beroepsuitwegen hebben?*

Brijdenbach: "Ik denk niet dat de beroepsuitwegen het belangrijkste probleem vormen. De meeste topsporters hebben wel aan hun toekomst gedacht. Het is natuurlijk niet zo dat een goed atleet sowieso later een goed professioneel begeleider is van opvolgers. Wat wel een probleem *kan* zijn, is dat van de ene dag op de andere de belangstelling verdwijnt. Dan zijn er nog een aantal collega's die van hun sport-

Brijdenbach: eertijds topatleet, ooit eens vierentwintiguurloper, nog steeds fervent hengelaar.

(foto Karel De Weerd)

activiteiten geen afscheid kunnen nemen. Nu heb ik er niets op tegen dat sommige mensen in dezelfde discipline blijven en trainer worden. Maar ik had een alternatief natuurlijk."

Veto: *Bent u nu nog met sport bezig?*

Brijdenbach: "Een van mijn grote kwalen is dat ik geen sport kan doen als louter ontspanning na mijn werk. Ik heb jarenlang in competitieverband gespeeld en op dat vlak is er nog niets veranderd: ik wil en kan alleen in competitieverband spelen. Als ik bijvoorbeeld tennis speel dan moet dat in wedstrijdverband zijn. Er is maar één sport waar ik mij volledig in kan ontpoppen en dat is de hengelsport. Ik deed dat al als kind van vier jaar en ik vis doodgraag."

Veto: *Een aantal jaren geleden zei u in een interview over sport, business en sponsoring: "in onze tijd verdienen we minder, maar we hadden meer voldoening". Is het in feite niet positief dat atleten op die manier op zijn minst semi-professioneel kunnen gaan werken? Bovendien is het de vraag of sponsoring in feite sport op zich beïnvloedt.*

Brijdenbach: "Men moet goed weten dat in mijn tijd sponsoring gewoon verboden was. Ik ben er ook van overtuigd dat zij de onafhankelijkheid van de sport aantast, ten minste in de competitie sport. Voor grote sporthatpenningen als 'de Gordel' en 'De twintig kilometer van Brussel' gaat dat niet op. Wat de wedstrijd sport betreft denk ik dat zij zich opgeblazen heeft tot een nivo dat zij zichzelf niet meer kan bedruipen. De wedstrijd sport heeft zichzelf op een soort van piëdestal getild, maar is afhankelijk van derden om op die piëdestal te blijven. Dus sponsoring is op dit moment onontbeerlijk geworden en dat heeft tot gevolg dat als de sponsorkraan wordt dichtgedraaid of als er bezuinigd wordt dat het ook gedaan is met de sport."

Veto: *Kan men eigenlijk stellen dat een atleet beter presteert als er meer geld bij te pas komt? Heeft de sponsoring geen positieve invloed op de sportresultaten?*

Brijdenbach: "Geld is volgens mij slechts een korte-termijn-motivator. De sponsoring heeft natuurlijk haar voordelen. De infrastructuur van de sport wordt verbeterd en de atleet in kwestie kan zich specifiek concentreren op de training en de sportbeoefening. Op die manier zullen de prestaties in theorie wel verbeteren. Voor atletiek bestaat er natuurlijk het probleem dat het nog altijd minder populair is dan de ploegsporten zoals voetbal in België of basketbal in de Verenigde Staten. Dat heeft met een aantal zaken te maken. Ten eerste is het voor de toeschouwer niet altijd even gemakkelijk om alles te volgen omdat op een meeting alles tegelijk gebeurt. Atletiek scoort dan weer wel goed op televisie. Daar kan men met de huidige technieken zeer veel disciplines op scherm brengen in andere kronologie."

Tienduizend

"Ten tweede is er in de atletiek een totaal andere spreiding van wedstrijden dan bij voetbal. Als men als atletiek liefhebber een heel seizoen lang elk weekend aan de bak willen komen — iets wat voor een voetbalfanatiebber geen probleem is —, dan moet men gewoon heel Europa afschuimen. Het is natuurlijk ook een tijdsfenomeen. Als men tegenwoordig naar een doorsnee-meeting gaat dan is dat — in vergelijking met een Memorial Ivo Van Damme — echt huilen met de pet op, zowel kwa prestaties als kwa publieksopkomst. Ik heb nog Belgische kampioenschappen gekend waar tussen

de zes- en de tienduizend toeschouwers aanwezig waren. Toen was men er ook zeker van prestaties op wereldniveau te zien, en wist men niet wie ging winnen. Tegenwoordig wordt alles afgewogen en berekend en doen de atleten alleen mee aan disciplines waar ze zeker van zijn dat ze winnaar worden. Tien jaar geleden daarentegen werd onder elkaar afgesproken om in zoveel mogelijk nummers mee te doen en om zoveel mogelijk in competitie te treden. En daar komt publiek op af."

Keihard

Veto: *Op nationaal en internationaal vlak doet België het momenteel erg slecht in de atletiekdisciplines. Is dat een louter structureel probleem, is het eerder toevallig of is België gewoon te klein om op hetzelfde nivo te presteren als landen als de Verenigde Staten en het Gas?*

Brijdenbach: "Dat België te klein is om tegen de grotere landen op te kunnen of dat het toevallig een slecht decennium zou zijn, lijkt me niet redelijk als argument. België heeft altijd wel iemand gehad die op wereldniveau kon presteren: Gally (1948), Gaston Reiff (1948), Roger Moens (1960), de gouden generatie van Roelants, Ivo Van Damme, Karel Lismont, Miel Puttemans. Het kon toen ook, waarom kan het dan nu niet meer? De redenen zijn eerder structureel van aard: de kommunautaire kwestie doet de sport geen goed. En ten tweede is de mentaliteit van de jonge sporters compleet veranderd. Oude collega's die nu trainer zijn en de nieuwe generatie begeleiden zeggen mij dat die jongens ruggegraat en panache missen. Je kan ze niet meer keihard aanpakken en ze geven veel te snel op."

Veto: *Sportraad houdt zich, als raad van de Leuvense Overkoepelende Studentenorganisatie in principe bezig met de democratizing van de Sport. Is daar volgens u nood aan? Is dat geen hollie term?*

Brijdenbach: "Sport is een sociale bezigheid en in feite zijn er op elk maatschappelijk gebied drempels: kulturele en financiële. Als jij een 'Rolls' wil kopen dan is daar waarschijnlijk op zijn minst een financiële drempel."

Veto: *Van een Rolls kan men zeggen dat de behoefte eraan op zijn minst omstreden is, op sport daarentegen heeft iedereen recht.*

Brijdenbach: "De vraag is welk soort sport men nodig heeft. Bij sociologisch onderzoek is bijvoorbeeld gebleken dat heel wat kinderen uit de arbeidersklasse door hun ouders gestimuleerd werden om de boeken te laten liggen en wat te gaan voetballen. Professor Renson (KU Leuven) spreekt van een socio-kulturele ladder van de sport; bovenaan die ladder staan de stick-sporten, golf, polo en vroeger ook tennis. Tennis is trouwens een voorbeeld van een sport die stilaan gepopulariseerd is geworden. Bjorn Borg zit daar voor een groot deel tussen. De mensen herkennen zich daarin. Golf, sympathieke kerel met lange, blonde haren en niet uit een elitaire McEnroe-familie. De oude bolwerken van elitaire clubs zagen die evolutie met lede ogen aan, maar ondertussen was het hek van de dam en werd er een markt geopend en waren er tal van prive-initiatieven die nieuwe tennis-terreinen bouwden."

"Ik ben er wel van overtuigd dat de financiële drempel niet de enige drempel is, dat er ook andere stratifikaties zijn in de sportbeoefening. Ik denk concreet aan squash, eigenlijk een goedkope sport, maar het wordt toch voornamekelijk gespeeld door de middenklasse en het krijgt niet dezelfde populariteit dan tennis."

Veto: *De 24-urenloop is een van de initiatieven van Sportraad om wat meer mensen in contact te brengen met sport. Tegenwoordig komt een groot deel van de mensen voortaan uit de ambiance. Kan Sportraad zo wel in haar opzet slagen?*

Brijdenbach: "De Vlaamingen zijn een feestend volkje en sport is en blijft een sociale bezigheid. Vlaanderen wil na een tenniswedstrijd een pintje drinken in het kafeteria, dat hoort er nu eenmaal bij. Als men er een kille en puristische sportwedstrijd van maakt dan sterven dergelijke initiatieven een stille dood."

Elis Cornelis
Steven Van Garse

De 24-urenloop start dinsdagavond (19.00 u) en eindigt woensdagavond (19.00 u) op de terreinen van het Sportkot. De organisatie is in handen van Sportraad.